

Bollnäs kommun

Beslut för grundskola

efter tillsyn i Alirskolan i Bollnäs kommun

Skolinspektionens beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Bollnäs kommun att vid vite av 750 000 kronor senast den **16 november 2018** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Om Bollnäs kommun inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet.

Nedan redovisas förslag på åtgärder. I de fall det är möjligt får bristen avhjälpas på annat sätt.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolinspektionen konstaterar att Bollnäs kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Ansvariga på skolan utreder elevens behov av särskilt stöd skyndsamt, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. (3 kap. 8 § skollagen)
- Visar utredningen att en elev är i behov av särskilt stöd ges eleven sådant stöd på det sätt och i den omfattning som behövs, för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. (3 kap. 8-12 §§ skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

- Se till att skolan utreder elevens behov av särskilt stöd skyndsamt om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, och
  - det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller
  - det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga eller,
  - om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.
- I ovanstående ingår att se till att lärare anmäler till elevhälsan, i enlighet med gällande rutin, om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och något av de tre kriterierna i åtgärden ovan är uppfyllda.
- Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, se till att eleven ges sådant stöd på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

- I ovanstående ingår att se till att det finns personal med specialpedagogisk kompetens i den omfattning som behövs för att skyldigheten att skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd och ge elever det särskilda stöd som en utredning visar att de behöver ska kunna iakttas.

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Bollnäs kommun att senast den **16 november 2018** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Nedan redovisas förslag på åtgärder. I de fall det är möjligt får bristen avhjälpas på annat sätt.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Bollnäs kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)
- Vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. (6 kap. 6-10 §§ skollagen)

Åtgärder

- Se till att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. I detta ingår att:
  - följa upp studieron på skolan,
  - utifrån uppföljningen identifiera och vidta nödvändiga åtgärder för att förbättra studieron och
  - utvärdera de vidtagna åtgärderna för att säkerställa att de har gett resultat.
- I det ingår också att se till att det råder en tydlighet kring vilka ordningsregler som gäller vid skolan och att lärarna har ett gemensamt förhållningssätt för att skapa studiero.
- Se till att bedriva ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever genom att:
  - varje år upprätta en plan mot kränkande behandling, och
  - i planen mot kränkande behandling ha med en redogörelse över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling och som skolan avser att påbörja eller genomföra under det kommande året, samt
  - en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder har genomförts.
- Se till att skolpersonal som får kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling anmäler detta till rektor. I detta ingår att se till att rutiner-na när det gäller skolpersonals anmälan till rektor är tydliga för skolpersonalen.

Styrning och utveckling av verksamheten

Skolinspektionen konstaterar att Bollnäs kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Rektorn följer upp skolenhetens resultat samt trygghet och studiero. Uppföljningen genomförs i relation till de nationella målen och dokumenteras. (1 kap. 4 §, 4 kap. 4-6 §§ och 5 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- Utifrån en analys av det som framkommer i uppföljningen beslutar rektorn om nödvändiga utvecklingsåtgärder, och dokumenterar de beslutade åtgärderna. (4 kap. 4-7 §§ skollagen; Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- Rektorn planerar för genomförandet av utvecklingsåtgärder och genomför dessa. Planeringen och åtgärderna dokumenteras. (4 kap. 4-7 §§ skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

- Se till att följa upp elevernas trygghet och studiero vid skolenheten.
- Se till att utifrån en analys av det som framkommer i uppföljningen besluta om nödvändiga utvecklingsåtgärder.
- Se till att planera för genomförandet av utvecklingsåtgärder och genomföra dessa.
- Se till att dokumentera det systematiska kvalitetsarbetet.

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga brister i skolans arbete med särskilt stöd. Det finns brister både i arbetet med att skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd och i arbetet med att ge elever det särskilda stöd som de har behov av.

Utredningen visar att till och med så ingripande beslut som anpassad studiegång fattas för elever trots att en utredning av behovet av särskilt stöd saknas. Skolinspektionen bedömer även att det finns brister i studieron vid skolan och i arbetet med att motverka kränkande behandling. Utredningen visar bland annat att en stor del av skolans lektioner inte präglas av studiero och att studieron störs bland annat av att elever kommer sent, pratar under lärarens genomgång och kastar saker. Utredningen visar också att planen mot kränkande behandling inte uppfyller de krav som ställs i lagen och att skolpersonal som får kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling inte alltid inte anmäler det till rektorn. Avslutningsvis bedömer Skolinspektionen även att det finns brister i det systematiska kvalitetsarbetet vid skolan då det inte sker en uppföljning av elevernas trygghet och studiero, även om vissa uppföljande insatser har vidtagits. Det sker inte heller en analys eller beslutas om utvecklingsåtgärder utifrån en sådan uppföljning.

Föreläggande vid vite

Extra anpassningar och särskilt stöd

Det finns brister i skolans arbete med särskilt stöd

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga brister i skolans arbete med särskilt stöd – både när det gäller utredning av elevers behov av särskilt stöd och när det gäller att ge elever särskilt stöd. Tillsynen visar att utredningar av elevers behov av särskilt stöd inte sker skyndsamt i enlighet med skollagens krav. Det finns en stor andel elever som inte har nått de kunskapskrav som minst ska uppnås i ett eller flera ämnen under flera terminer utan att en pedagogisk utredning av dessa elevers behov av särskilt stöd har gjorts eller beslut om åtgärdsprogram fattats. I intervjuer uppges också att utredningar av elevers behov av särskilt stöd inte sker skyndsamt. Det finns vidare vissa sorters elevärenden som regelmässigt inte tas vidare till elevhälsan för en eventuell utredning av elevens behov av särskilt stöd trots att behov av en sådan utredning kan finnas. Av Skolinspektionens utredning framgår vidare att för flera elever har beslut om åtgärdsprogram, eller till och med beslut om anpassad studiegång, fattats trots att eleverna saknar utredningar gällande särskilt stöd. Anpassad studiegång anges vara den vanligaste särskilda stödåtgärden vid skolan. Skolinspektionen vill understryka att ett beslut om anpassad studiegång måste föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig utbildning och utan behörighet till gymnasieskolans nationella program. När det som i nu aktuellt fall fattas beslut om anpassad studiegång utan att en utredning av en elevens behov av särskilt stöd har gjorts är risken påtaglig att förutsättningarna för att fatta ett sådant beslut inte är uppfyllda. Otillräckliga specialpedagogiska resurser lyfts i intervjuer fram som en orsak till att eleverna inte får rätt hjälp i tid. Mot bakgrund av det ovan sagda, och då det av utredningen även framgår att lärare anser att elever inte får det särskilda stöd de behöver och att elever som har haft betyget F i flera terminer enligt elevhälsan får bristfälligt stöd, bedömer Skolinspektionen även att det är sannolikt att det finns elever som inte får det särskilda stöd som de är i behov av.

Skolinspektionen ser allvarligt på de beskrivna bristerna och förutsätter att Bollnäs kommun skyndsamt vidtar åtgärder för att komma till rätta med dessa, särskilt då kunskapsresultaten vid skolan är mycket låga.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska det anmälas till rektorn om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt.

Det följer även av skollagen att om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges ett sådant stöd och att för en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Vidare ska enligt skollagen ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till istället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Av skollagen framgår också att om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut om åtgärdsprogram innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver.

I Skolverkets allmänna råd med kommentarer kring arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram (SKOLFS 2014:40, s. 41) anges följande. Ett beslut om anpassad studiegång måste föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig utbildning och utan behörighet till gymnasieskolans nationella program. Därför är det viktigt att avvikelserna inte är mer omfattande än nödvändigt och att det görs noggranna överväganden omkring vilka delar av ett ämne som det är lämpligt att göra avvikelser ifrån. Om eleven kan delta i åtminstone delar av undervisningen i ett ämne ökar elevens förutsättningar att i ett senare skede kunna göra en prövning och därmed få ett betyg i ämnet. I de allmänna råden med kommentarer anges vidare följande (på s. 39.) I de fall som en elev är i behov av särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning eller anpassad studiegång är det viktigt att alltid utgå från elevens behov vad gäller ämnen, omfattning och tidsperiod. I dessa fall är det inte tillräckligt att enbart ange beteckningen särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning eller anpassad studiegång som en åtgärd, utan skolan behöver även specificera vilka åtgärder man avser att arbeta med i olika lärmiljöer inom verksamheten. Det är alltid nödvändigt att involvera elevhälsan i det här arbetet.

Skolinspektionens utredning

Av Skolinspektionens utredning framgår att vissa sorters elevärenden regelmässigt inte tas vidare till elevhälsan för en eventuell utredning av behov av särskilt stöd trots att det kan finnas behov av en sådan utredning. Lärare uppger i Skolinspektionens intervjuer att de går till elevhälsan när de testat extra anpassningar. Lärarna uppger vidare

att de har anmält de flesta fall där en elev inte når de kunskapskrav som minst ska uppnås till elevhälsan. Lärarna uppger dock att de inte ska anmäla de elever som inte uppnår de kunskapskrav som minst ska uppnås i endast ett ämne till elevhälsan. En lärare uppger att hen prioriterar att anmäla elever som inte når de kunskapskrav som minst ska uppnås i matematik framför elever som inte når de kunskapskrav som minst ska uppnås i de naturorienterande ämnena. Att en anmälan inte görs till elevhälsan kan vidare enligt lärarna bero på att eleven bara har varit i Sverige i ett år. En lärare uppger att de går till elevhälsan om det är fråga om nyanlända elever som har andra svårigheter. Representanter för elevhälsan uppger i intervju att inte alla elever som inte når de kunskapskrav som minst ska uppnås anmäls till elevhälsan. Enligt kompletterande uppgifter från kommunen har Alirskolan inte några förberedelseklasser.

Utredningen visar att elevers behov av särskilt stöd inte utreds skyndsamt och att flera elever saknar utredningar gällande särskilt stöd trots att beslut om åtgärdsprogram, eller till och med beslut om anpassad studiegång, har fattats för eleverna. Lärarna uppger i Skolinspektionens intervju att utredningen av elevers behov av särskilt stöd inte sker skyndsamt. Lärarna uppger vidare att de går till elevhälsan när de testat extra anpassningar men att det är svårt att få återkoppling från elevhälsan. Lärarna uppger att de ofta inte får någon återkoppling från elevhälsan. Lärarna uppger även att det är vanligt att elevhälsan ber lärarna att pröva de extra anpassningar de redan provat när lärarna anmält dit. Specialläraren uppger i Skolinspektionens intervju att hon har många pedagogiska utredningar som ska göras och att hon ligger efter med dem. Biträdande rektorn uppger i Skolinspektionens intervju att det kan dröja en till två månader innan en pedagogisk kartläggning är klar efter att det har beslutats att en pedagogisk kartläggning ska göras. Enligt dokumentationen som Skolinspektionen tagit del av från huvudmannen har 15 elever åtgärdsprogram. Av dem har sex elever en pedagogisk utredning men övriga nio elever saknar en pedagogisk utredning. Enligt huvudmannen har en av eleverna en pågående pedagogisk utredning och för fem av eleverna ska en pedagogisk utredning påbörjas. Specialpedagogen som hyrs in bekräftar att beslut om åtgärdsprogram ofta tas innan utredningen görs eftersom behovet är akut. En elev fick ett åtgärdsprogram under vårterminen 2017 som innehåller beslut om anpassad studiegång. Eleven har enligt den dokumentation som Skolinspektionen begärt in från huvudmannen ännu ingen pedagogisk utredning. En annan elev har åtgärdsprogram med anpassad studiegång och delvis enskild undervisning sedan hösten 2017 men saknar pedagogisk utredning vid Skolinspektionens tillsynsbesök. Av Skolinspektionens intervju med elevhälsan framkommer vidare att rektorn kan fatta beslut om anpassad studiegång utan att samråd skett med elevhälsan. Det vanligaste särskilda stödet är, enligt skolans till Skolinspektionen inlämnade skriftliga redogörelse, anpassad studiegång.

Utredningen visar att det finns många elever på skolan som inte har nått de kunskapskrav som minst ska uppnås i ett eller flera ämnen under flera terminer utan att en utredning av dessa elevers behov av särskilt stöd har gjorts eller beslut om åtgärdsprogram fattats. Av skolans betygsstatistik framgår att 35 procent av eleverna som går i årskurs 8 och 9 och har gått på skolan i minst tre terminer, inte har nått målen i ett eller flera ämnen under de tre senaste terminerna. Av huvudmannens uppgifter om vilka elever som har pedagogiska utredningar framgår att 29 procent av eleverna i årskurs 8

och 9 har haft betyget F i ett eller flera ämnen under tre terminer utan att en pedagogisk utredning har gjorts eller att beslut om åtgärdsprogram har fattats.

Utredningen visar vidare att lärare anser att alla elever inte får det särskilda stöd som de är i behov av och att elever som har haft betyget F i flera terminer får bristfälligt stöd. Lärarna uppger i Skolinspektionens intervju att eleverna inte får det särskilda stöd som de behöver. Lärarna uppger att det finns elever som lärarna anmält till elevhälsan som inte fått särskilt stöd. Till exempel finns det, enligt lärarna, ingen studiehandledning på modersmål för elever som behöver det. Lärarna uppger att det finns språkstödjare på skolan men lärarna är osäkra på vad deras uppdrag är. Enligt lärarna arbetar språkstödjarna inte med särskilda elever vars behov av studiehandledning på modersmål framkommit utan istället kommer in i klasser och hjälper till med översättning. Den biträdande rektorn uppger i Skolinspektionens intervju att det finns elever som har studiehandledning på modersmålet. Representanter för elevhälsan uppger att det finns elever som har haft betyget F i flera terminer och att de får bristfälligt stöd. En studie- och yrkesvägledare uppger i Skolinspektionens intervju att eleverna inte tycker att de fått det särskilda stöd som bestämts vid möte med elevhälsan.

Enligt intervjuer med lärare, elevhälsa och biträdande rektor är den specialpedagogiska kompetensen inte tillräcklig för att möta behoven vid skolan. Lärarna uppger att det saknas en specialpedagog på skolan och de önskar att specialläraren skulle jobba mer med eleverna. Även elevhälsan uppger att det finns för lite specialpedagogisk kompetens på skolan och berättar att konsekvenserna av det blir att eleverna inte får rätt hjälp i tid och att de pedagogiska kartläggningarnas kvalitet blir lidande. Elevhälsan berättar vidare att det fanns en specialpedagog på skolan i början av läsåret men att hon är sjukskriven. Biträdande rektor uppger att de har den centrala elevhälsan om hjälp med specialpedagogiska insatser men att de inte har fått det.

Kunskapsresultaten vid skolan är mycket låga. Enligt Skolverkets nationella statistik för årskurs 9 vid skolan läsåret 2016/17 var det genomsnittliga meritvärdet 153,9. Motsvarande värde för riket var 223,5. Andelen elever i årskurs 9 som nådde de kunskapskrav som minst ska uppnås i alla ämnen var 34,3 procent. Motsvarande värde för riket var 74,1 procent. Den genomsnittliga betygspoängen för årskurs 9 vid skolan var lägre än genomsnittet i riket i alla ämnen förutom modersmål där den genomsnittliga betygspoängen var högre än i riket.

Motivering till föreläggande vid vite som ingripande

Enligt 26 kap. 10 § skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § första stycket skollagen förenas med vite. Ett föreläggande ska, enligt 26 kap. 27 § andra stycket samma lag, förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövt.

Verksamheten vid Alirskolan i Bollnäs kommun uppfyller inte de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Bollnäs kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionen bedömer vidare att bristerna är sådana att de allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Därför, och då det inte av särskilda skäl kan anses obehövt, ska föreläggandet förenas med vite. Skolinspektionen har som framgått konstaterat omfattande brister i arbetet med särskilt stöd. Bristerna gäller såväl utredningar av elevers behov av särskilt stöd som att ge elever det särskilda stöd som de behöver. Som framgått fattas vidare så ingripande beslut som beslut om anpassad studiegång trots att en utredning gällande behov av särskilt stöd saknas. Skolinspektionen ser allvarligt på bristerna inte minst med tanke på de mycket låga kunskapsresultaten vid skolan. Som framgår ovan var det genomsnittliga meritvärdet för årskurs 9 vid skolan läsåret 2016/17 betydligt lägre än motsvarande värde för riket. Detsamma gäller andelen elever i årskurs 9 som nådde de kunskapskrav som minst ska uppnås i alla ämnen samma läsår. Även den genomsnittliga betygspoängen var lägre än genomsnittet i riket i alla ämnen utom ett.

Föreläggande

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Det finns brister i studieron vid skolan

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i arbetet med att utforma utbildningen så att alla elever vid Alirskolan tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. Utredningen visar att det inte råder studiero på en stor del av skolans lektioner. Det som påverkar studieron negativt är bland annat elever som kommer sent till lektionerna, elever som går in och ut ur klassrummet, elever som pratar, skriker, kastar saker eller slåss med linjaler. Vidare visar utredningen att det varierar hur lärare reagerar när studieron störs och att det finns en otydlighet kring skolans ordningsregler. Skolinspektionen vill understryka att det är av stor vikt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I förarbetena till bestämmelsen anges att en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö (prop. 2009/10:165 s. 319).

Skolinspektionens utredning

Av Skolinspektionens intervjuer med elever och lärare framgår att det är bristande studiero på en stor del av skolans lektioner. Av 16 intervjuade elever uppger två elever att det inte är studiero på 80 procent av lektionerna under en vecka. Två andra elever säger att det nästan aldrig är lugnt och tyst. Fyra elever uppger att det inte är studiero på mellan tre och sex lektioner per vecka. Tre andra elever uppger att det är studiero på

60 – 70 procent av lektionerna. Flera lärare uppger att det är studiero på ungefär 80 procent av deras lektioner. Några lärare uppger att det är studiero på ungefär 50 procent av deras lektioner under en normal arbetsvecka.

Utredningen visar att studieron störs bland annat genom att elever kommer sent och går in och ut ur klassrummet och genom att elever pratar vid lärares genomgång och skriker. Studieron störs bland annat genom sena ankomster och att elever går ut och in ur klassrummet. Elever stör vidare undervisningen genom att de pratar vid lärares genomgång men också genom att de kastar saker och slåss med linjaler. Detta iakttog Skolinspektionen vid de 13 lektionsobservationer som genomfördes i samband med tillsynsbesöket. På samtliga lektioner kommer flera elever för sent till lektionerna. Det förekommer också att elever går in och ut ur klassrummet under lektionerna. På sju av de observerade lektionerna kan eleverna inte arbeta utan att störas av andra elever och på fyra av lektionerna störs eleverna av andra elever vid lärarnas genomgång. Av intervjuer med elever framkommer att det som påverkar studieron negativt bland annat är att elever pratar och skriker. Två elever uppger att de inte vågar prata på lektionerna då andra elever skriker till elever som räcker upp handen och säger att de ska ta ner händerna. Vid elevintervjuer framkommer även att elever kommer sent till lektionerna.

Av Skolinspektionens intervjuer med elever framgår vidare att det varierar hur lärare reagerar när studieron störs och att det finns en otydlighet kring ordningsreglerna på skolan. Eleverna uppger att det varierar hur lärarna reagerar när studieron brister. Eleverna berättar att en del lärare visar ut elever som stör studieron och att andra lärare försöker bli kompisar med eleverna som stör studieron. Flera elever uppger att ingenting händer när elever kommer för sent till lektionerna. "Det är lite slappt hanterat av lärarna att det inte händer något då elever kommer in sent", säger en elev. Av Skolinspektionens intervju med lärarna, biträdande rektor och elevhälsa framkommer att det finns en otydlighet kring skolans ordningsregler. En representant för elevhälsan uppger att hen inte vet om det finns ordningsregler. En annan i elevhälsan uppger att hen tror att det finns ordningsregler i enskilda arbetslag. Vid en intervju med lärare anges att det finns ordningsregler på skolan och exempel på gemensamma regler ges. Lärarna kan dock inte svara på om dessa regler står i skolans ordningsregler. Vid en annan lärarintervju uppges att ordningsreglerna varierar mellan arbetslagen och att reglerna är mer konkretiserade i arbetslagen. Lärarna ger även exempel på gemensamma ordningsregler. Biträdande rektor kan i intervju inte svara på om det finns nedskrivna ordningsregler för skolan utan hänvisar till rektorn.

Det finns brister i skolans arbete för att motverka kränkande behandling av elever

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att motverka kränkande behandling. Utredningen visar att planen mot kränkande behandling inte upprättas varje år och att det finns brister i innehållet. Planen för läsåret 2017/18 är endast ett arbetsdokument och har inte förändrats från föregående år. Dokumentet innehåller bland annat rutiner för vad personalen ska göra på skolan vid kränkande behandling och främjande åtgärder. Åtgärderna i planen är dock inte framtagna utifrån en kartläggning av verksamheten för aktuellt år och det anges inte vilka åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. Det saknas också en redogörelse för hur de planerade åtgärderna från föregående läsår har genomförts.

Utredningen visar även att lärare som får kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling inte alltid anmäler detta vidare till rektorn. Det är av stor vikt att huvudmannen ser till att åtgärder vidtas för att arbetet med att motverka kränkande behandling ska fungera på skolan. Det saknas vidare en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder har genomförts.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Vidare anges att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga att elever utsätts för kränkande behandling. Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Enligt skollagen är vidare lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionens utredning

Av Skolinspektionens utredning framkommer att planen mot kränkande behandling inte upprättas varje år och att den inte innehåller de delar som en sådan plan ska innehålla. Av intervju med elevhälsan framgår att den plan mot kränkande behandling som Skolinspektionen tagit del av – "Alirskolan 7-9 Likabehandlingsplan för att motverka diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling läsår 17/18" – är ett arbetsmaterial. En representant för elevhälsan uppger att planen inte är färdigställd och att den inte är förändrad från året innan. Att planen är ett arbetsmaterial framgår även av planen i sig. Planen innehåller rutiner som till exempel vad personalen på skolan ska göra när de upptäcker en kränkning. I planen finns även främjande insatser som görs på skolan, såsom "kärleksvecka" och att det finns vuxna i cafeterian. Som framgår av intervjun med elevhälsan är de åtgärderna dock inte framtagna utifrån en kartläggning av verksamheten för aktuellt år. Det saknas vidare en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder har genomförts. En representant för elevhälsan uppger att åtgärderna från föregående år inte har följts upp.

Av Skolinspektionens utredning framkommer vidare att lärarna inte anmäler samtliga uppgifter om kränkande behandling vidare till rektorn. Kuratorn uppger att de på skolan inte diskuterat innebörden av begreppet kränkning. Vidare uppger kuratorn att antalet anmälningar av kränkningar som inkommer är lågt. Kuratorn uppger att det finns en risk att alla kränkningar inte utreds samt att det finns en risk att alla kränkningar inte rapporteras till huvudmannen. Skolsköterskan uppger att hon tror att

lärarna agerar om de ser att någon elev blir kränkt men att lärarna inte alltid anmäler kränkningarna. Detta bekräftas av en lärare som i Skolinspektionens intervju uppger att om en elev säger till hen att eleven blivit kränkt av en annan elev men att läraren inte hört kränkningen för att eleverna pratat på sitt modersmål så anmäler läraren inte det. Läraren uppger vidare att hen inte anmäler kränkningar om ord står mot ord. En annan lärare uppger att om eleverna inte vill att en kränkningsanmälan ska göras så görs det inte.

Av Skolinspektionens utredning framkommer det att det finns en otydlighet i rutinerna för anmälan av kränkande behandling. Kuratorn uppger i Skolinspektionens intervju att lärarna ska anmäla kränkningar till skolsköterskan eller kuratorn men utreda ärendena själva. Detta bekräftas även av Skolinspektionens intervju med lärare. En lärare uppger att hen skickar anmälningarna till kuratorn så att hon kan utreda ärendet. Andra lärare uppger att de lämnar över anmälningarna till elevhälsan som genomför utredningarna. Elevhälsan uppger i Skolinspektionens intervjuer att de ofta får signaler om att lärarna arbetar med kränkningsärenden men att de får få anmälningar och utredningar till sig. Elevhälsan uppger vidare att det finns behov av att all personal arbetar strukturerat med de kränkningar som uppstår.

Motivering till föreläggande som ingripande

Då Alirskolans verksamhet inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten, föreligger skäl att förelägga Bollnäs kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Styrning och utveckling av verksamheten

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i Alirskolans systematiska kvalitetsarbete när det gäller elevernas trygghet och studiero. Tillsynen visar att en uppföljning och analys av tryggheten och studieron vid skolan inte görs inom ramen för ett systematiskt kvalitetsarbete för skolan, även om vissa sådana insatser genomförts. Utredningen visar också att utvecklingsåtgärder inte heller beslutats utifrån en uppföljning och analys av tryggheten och studieron.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska varje huvudman inom skolväsendet på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen ska genomföras även på skolenhetsnivå. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete på enheten genomförs. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Av skollagen följer vidare att om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Enligt Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet (SKOLFS 2012:98, s. 20) bör rektorn se till att dokumentationen av kvalitetsarbetet är tillräcklig för att ligga till grund för analys och beslut på enhetsnivå om prioriteringar

av utvecklingsinsatser samt sträva efter att dokumentationen ger en samlad bild av utbildningens kvalitet inom enheten.

Skolinspektionens utredning

Av Skolinspektionens utredning framkommer att tryggheten och studieron inte följs upp vid skolan, även om vissa insatser genomförts. Det framgår även att det saknas en analys och beslut om åtgärder inom ramen för ett systematiskt kvalitetsarbete. Skolinspektionen har i intervjuer med lärare, elevhälsan och biträdande rektorn fått olika svar på när skolans arbete med elevernas studiero och trygghet senast följdes upp. En lärare uppger att elevernas trygghet följs upp genom en enkät med eleverna i årskurs 8, andra lärare uppger att elevernas trygghet följs upp i en enkät med alla årskurser och biträdande rektor uppger att elevernas trygghet följs upp genom Skolinspektionens enkät som genomfördes våren 2017 i årskurs 9. Biträdande rektorn uppger vidare att kommunen genomför en enkät i årskurs 8 med frågor om studieron men att skolan inte deltog när enkäten genomfördes senast. Vidare berättar biträdande rektorn att rektorn genomfört korta samtal med elever kring trygghet och studieron. Enligt biträdande rektorn har samtalen analyserats men han vet inte om analysen dokumenterats. Elevhälsan uppger att skolan deltar i kommunens enkät som riktar sig till eleverna i årskurs 9 som genomförs av kommunen. Skolsköterskan uppger att hon genomför hälsosamtal med eleverna i årskurs 8 där hon ställer frågor om hur eleverna upplever tryggheten. Skolsköterskan och kuratorn uppger vidare att de hade samtal med eleverna i årskurs 7 föregående år men att det inte följdes upp av rektorn på en aggregerad nivå. Av den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av, "Verksamhetsplan Alirskolan läsår 17/18" kan inte Skolinspektionen utläsa att någon uppföljning av skolans arbete med elevernas trygghet och studiero eller analys har gjorts. Inte heller finns det några beslutade utvecklingsåtgärder utifrån en sådan analys. Huvudmannen uppger i kompletterande uppgifter till Skolinspektionen att skolan inte har gjort någon uppföljning av trygghet och studiero eller beslutat om några åtgärder. Huvudmannen uppger att en enkät genomförs under maj månad 2018.

Motivering till föreläggande som ingripande

Då Alirskolans verksamhet inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten, föreligger skäl att förelägga Bollnäs kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden där Skolinspektionen inte har funnit brister

Undervisning och lärande

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Bollnäs kommun uppfyller författningarnas krav inom undervisning och lärande.

Bedömning och betygssättning

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Bollnäs kommun uppfyller författningarnas krav inom bedömning och betygssättning.

Förutsättningar för lärande och trygghet

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Bollnäs kommun uppfyller författningarnas krav inom förutsättningar för lärande och trygghet.

På Skolinspektionens vägnar

X Tommy Lagergren

Beslutsfattare
Signerat av: Tommy Lagergren

X Madelen Kling

Föredragande

Hur man överklagar, se bilaga 2

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Alirskolan

Bilaga 2: Överklagandehänvisning

Fakta om Alirskolan

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Bollnäs kommun under våren 2018. Alirskolan besöktes av Skolinspektionen mellan den 20 februari 2018 och den 22 februari 2018.

Alirskolan är en kommunal grundskola med årskurserna 7-9 i Bollnäs kommun. Verksamheten leds av en rektor och en biträdande rektor. Skolan hade vid tidpunkten för Skolinspektionens tillsyn, enligt uppgift från rektorn, 321 elever. Vid tillsynsbesöket var inte rektorn i tjänst och i samråd med huvudmannen beslutades att intervju inte skulle genomföras med tillförordnad rektor då hon bara var tillförordnad rektor under en kort tidsperiod.

Måluppfyllelse

Kunskapsresultat årskurs 9

Enligt Skolverkets nationella statistik för läsåret 2016/17 var det genomsnittliga meritvärdet 153,9. Motsvarande värde för riket var 223,5. Andelen elever som nådde de kunskapskrav som minst ska uppnås i alla ämnen var 34,3 procent. Motsvarande värde för riket var 74,1 procent. Den genomsnittliga betygspoängen var lägre än genomsnittet i riket i alla ämnen förutom modersmål där den genomsnittliga betygspoängen var högre än i riket.

Trygghet och studiero

I Skolinspektionens enkät som genomfördes våren 2017 svarade 51 procent av eleverna i årskurs 9 att de upplever att de har studiero på lektionerna. Av enkäten framgår vidare att 83 procent av eleverna i årskurs 9 känner sig trygga i skolan.

Överklagandehänvisning

Skolinspektionens beslut om föreläggande vid vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandet ställs till Förvaltningsrätten i Stockholm, men ska lämnas till Skolinspektionen, Sveavägen 159 i Stockholm eller skickas till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm.

Överklagandet ska ha inkommit till Skolinspektionen inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna ska överklagandet dock ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

I skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. De skäl som finns för ändring bör också anges. Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller dennes ombud.